

הספד לאמא

לפני 4 שנים, למחרת יום הולדתה ה 90 של אמא, עמדנו כאן והספדנו את אורי, אחינו הבכור. אירוע טראומטי זה היה למעשב התחלת הסוף שלה. אבל לפני כן היו לה חיים מלאים ושלמים.

אמא שלנו נולדה לפני 94 שנים בברלין. היא גדלה כבת יחידה וחווה ילדות מאושרת עד גיל 10. ב"ליל הבדולח" היתה עדה לראשונה לשנאת היהודים שהתחוללה סביב, כשראתה מחלון ביתם כיצד מנתצים הנאצים את חלונות הראווה של חנות הנעליים המשפחתית והורסים אותה לחלוטין. ולמחרת כשהגיעה לבית הספר מצאה אותו עולה באש ביחד עם בית הכנסת שליזו. רק אז הבינו הוריה, מוטל ולילי פרידמן, את גודל הסכנה. הם הצליחו להימלט ולברוח בעוד מועד לצרפת, שם השתקעו בעיר קטנה בשם רואן, ושם גם פגשה את אבא שלנו עוד בהיותם ילדים. ברואן היתה קהילה יהודית חמה ופעילה בה ספגו שניהם הרבה תרבות ציונית. הם שרו שירי ארץ ישראל, למדו עברית מהשירים וחלמו להקים קיבוץ חדש.

כשכבשו הנאצים את צרפת נאלצה המשפחה להסתתר במשך שלוש שנים בכפר Chambon sur Lignon, כפר פרוטסטנטי שהציל יהודים רבים, ביניהם גם מינה סלע ונלי רוזן.

בתום המלחמה אחרי קורס מטפלות מזורז בז'נבה ואחרי שטפלה בילדים ניצולי שואה, נישאה לאבא, ושניהם עלו יחד על אוניית המעפילים "לטרון" בדרכם לארץ ישראל דרך מחנה מעפילים בקפריסין. שבועיים אחרי הגיעם ארצה נולד אורי במחנה המעבר בעתלית. הם הצטרפו לגרעין האנגלי בכפר בלום בעקבות ישראל אבידור, חברם הטוב מרואן, שנשא לאישה את רחל מהגרעין האנגלי. אחר כך המסלול הידוע - חדרה, מנסורה ועד העלייה לנקודת הקבע בכפר הנשיא.

כבר בכפר בלום, כשנאלצה למסור את תינוקה הטרי למטפלת, הבינה אמא שאולי לא הגיעה למקום הנכון. בעוד אבא חי את החיים הקיבוציים בנאמנות סגפנית ואמונה בצדקת הדרך, סבלה אמא מתסכול אימהי מתמשך. רק אהבתה לאבא השאירה אותה פה. כעבור 4 שנים נוספתי גם אני למשפחה והתסכול שבגידול שני ילדים בלינה המשותפת גדל כפליים.

אבל במקום לזעוק חמס ולצאת לרחובות עם דגלים וסיסמאות היא בחרה להילחם בשיטה בשקט, וכשהוחלט אחרי דיונים רבים על מעבר ללינה משפחתית, נולד לנו פתאום אח קטן, רמי. אחרי שהמלחמה לשינוי לינת הילדים הצליחה, לקחה אמא על עצמה תפקידים שונים: ריכוז קניות, ניהול מחסן הבגדים, ריכוז ועדת חברה, ריכוז ועדת בריאות, ניהול מרפאת השיניים ועוד. בכל אחד מהם עשתה שינויים בדרך שלה, כדי להפוך את החיים להגיוניים יותר.

לפני שנתיים כתבתי עבורה את הספר "המורדת השקטה", בו היא מספרת על 73 שנותיה בקיבוץ. לאורך כל הסיפור היא חוזרת ואומרת דברים כמו: איזה שטויות...

כמה טיפשים היינו... גן עדן של שוטים... לא הסכמתי... כעסתי... כאב לי... ויתרתי ושוב ויתרתי...

את ספרה מסיימת אמא במילים אלה: "אם תשאלו אותי אם הייתי מוכנה לחזור על החיים האלה? הייתי אומרת חד משמעית לא! אמנם רציתי לחיות בקיבוץ בהתחלת דרכי בארץ, אבל ברגע שלקחו ממני את התינוק שלי, נעלם החלום. כואב לי שהיינו כל כך תמימים וכל דבר שהיה לנו מסרנו לקיבוץ. כל כך הרבה שטויות עשינו.. מה לעשות, מה שהיה היה. בחיים צריך תמיד לעשות פשרות..."

לסיכום היא אומרת: "הייתי קיבוצניקית לא טובה כל השנים והיו לי הרבה טענות. היום השתנו הדברים. יש הרבה פחות בזבוז, כל אחד אחראי על הכנסותיו והוצאותיו וחי את חייו לפי מה שיש לו. אנחנו הפנסיונרים מרגישים כאן כמו בבית מוגן. מטפלים בנו יפה, אנחנו שומרים אחד על השני ויש ערבות הדדית. אפשר להגיד שאנחנו חיים בסוג של גן עדן אמיתי בקיבוץ של היום. יש עזרה ואכפתיות. בזה תמיד היינו טובים והיום אני מעריכה את זה. ובעצם כן... כן הייתי מוכנה להתחיל הכול מחדש, אבל בקיבוץ של היום."

אמא, היית לנו אמא אוהבת, חמה, דואגת, מתרגשת, מחנכת לנימוסים טובים ודרך ארץ. אהבת לטפח את הבית והיו לך "ידיים ירוקות". היית אישה דעתנית ועצמאית. השבעת אותנו שלעולם לא נכניס אותך לבית סיעודי או ניתן לעשות בך טיפולים פולשניים. רצית למות בבית שלך ובמיטה שלך, מוקפת במשפחה הגדולה שלך. תמיד אמרת שהמשפחה היא הכול בשבילך.

אני שמחה שהצלחנו להגשים לך את המשאלה הזאת. תודה להאני המטפלת שלך שאהבה אותך וסעדה אותך ברגעים הקשים.

עזבת אותנו בשנתך, ואולי עכשיו את פוגשת אי שם את האהובים שלך, שקבורים במקום הזה, את סבא מוטל וסבתא לילי, את אבא ז'ק ואת אורי.

נוחי בשלום אמא

נורית ורמי

